

« مومنی نیست که یک ساعت نزد عالمی نشیند جز آنکه خدای
عزوجل به سوی او ندا کند نزد حبیب من نشستی به عزت و جلالم
سوگند تو را با او ساکن بهشت نمایم و باکی از این کار ندارم. »

« رسول خدا (ص) »

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و بمواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، مادیانجویان و اعضاء هیئت علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تحفظ نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشیدگان (انسن، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بهکاران پژوهش.
- ۴- اصل منفعت ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بهکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برانست: التزام به برانست جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلائند.

به نام خدا

معاونت پژوهش و فن آوری

تعهد اصالت رساله یا پایان نامه تحصیلی

اینجانب مسعود عسکری دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد در رشته مدیریت آموزشی که در تاریخ 92/12/20 از پایان نامه خود تحت عنوان «رابطه بین ویژگیهای شخصیتی و استرس با انگیزه پیشرفت دانشجویان آموزشکده فنی شهید رجایی شیراز» " با کسب نمره 17/90 دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

این پایان نامه قبلاً برای هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: مسعود عسکری تاریخ و امضاء

واحد مرودشت

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد مرودشت
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد مدیریت (M.A)

رشته مدیریت آموزشی

عنوان

رابطه ویژگیهای شخصیتی و استرس با انگیزه پیشرفت دانشجویان

آموزشکده فنی شهید رجایی شیراز

استاد راهنما:

دکتر مرگان امیریان زاده

استاد مشاور:

دکتر مسلم صالحی

نگارش:

مسعود عسگری

زمستان ۱۳۹۲

صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

نام و نام خانوادگی دانشجو: مسعود عسکری در تاریخ ۹۲/۱۲/۲۰ رشته: مدیریت
آموزشی

از پایان نامه خود با عنوان :

« رابطه ویژگیهای شخصیتی و استرس با انگیزه پیشرفت دانشجویان آموزشده فنی شهید رجایی شیراز »

با درجه و نمره ۱۷/۹۰ دفاع نموده است.

نام و نام خانوادگی اعضای هیات داورى سمت امضاء اعضای هیات داورى

۱ - دکتر مژگان امیریان زاده استاد راهنما

۲ - دکتر مسلم صالحی استاد مشاور

۳ - دکتر احمد رضا اوجی نژاد استاد داور

مراتب فوق مورد تایید است . مدیر/معاونت پژوهشی: دکتر احمد رضا اوجی نژاد

مهر و امضاء

سپاس گذاری :

حمد و سپاس به نام آن کرامت بی انتها و عزت نفس بی انتها که اندیشه ره سپردن در مسیر ارتقا علم و ایمان و معرفت را به انسان ارزانی داشت، و به لطف بنده نوازی خلق را از بادیه گمراهی به سرحد هدایت رسانید . اکنون که با استعانت از درگاه ایزدمنان گامی دیگر از زندگی را پشت سر نهادم با خضوع و فروتنی تمام بر خود لازم میدانم مراتب سپاس و قدر دانی خود را تقدیم کسانی نمایم که طی این مدت مرا یاری دادند.

- از استاد راهنمای گرانقدر سرکار خانم دکتر مژگان امیریان زاده که بزرگوارانه راهنمایی این پایان نامه را تقبل کردند و باسعه صدر استادانه در کمال متانت و بردباری تمام مراحل این پژوهش را زیر نظر داشتند بخاطر تمام ارشادات و مساعدت های بی دریغ و ارزشمندشان نهایت تشکر و امتنان را دارم.
- از استاد مشاور جناب آقای دکتر مسلم صالحی که با دقت نظر خاص اینجانب را از راهنمایی های گرانقدر خود بهره مند ساختند سپاس گزار می نمایم.
- از مدیر گروه محترم مدیریت آموزشی و مدیر گروه پژوهش جناب آقای دکتر اوجی نژاد که با صبر و حوصله و اخلاق خوش ما را در این راستا یاری نمودند تشکر مینمایم.
- در اینجا لازم است از یکا یک اساتید گروه مدیریت آموزشی به خاطر زحمات بی دریغی که در راستای تعلیم و تربیت مدیران آموزشی ای مملکت داشته نیز تقدیر و تشکر بنمایم.
- از همسر گرانقدرم سرکار خانم حسنی از دبیران فداکار این مزو بوم که ساله ها در راه آموزش فرزندان این سرزمین تلاش کرده و تجربیات خود را از اینجانب دریغ ننموده کمال امتنان و سپاسگذاری را دارم .
- از کلیه دوستان عزیزم که همواره با دلگرمی های خود مرا در این پژوهش یاری داده اند صمیمانه تشکر می کنم.

مسعود عسکری

اسفند ۱۳۹۲

تقدیم به :

روح پاک پدر و مادرم که عالمانه به من آموختند که چگونه در عرصه زندگی، ایستادگی را تجربه نمایم.

و تقدیم به :

همسر مهربان و فداکار و فرهیخته‌ام و فرزندان دلبندم که در تمامی دوران زندگی با قلبی آکنده از عشق و معرفت، محیطی سرشار از سلامت و امنیت و آرامش و آسایش فراهم آورده‌اند، و در همه حال مشوق و پشتیبان و یاری‌گر من هستند.

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان
۱	چکیده
فصل اول کلیات پژوهش	
۲	مقدمه
۶	بیان مسأله
۹	اهمیت و ضرورت پژوهش
۱۲	اهداف پژوهش
۱۲	فرضیه های پژوهش
۱۳	تعاریف نظری و عملیاتی متغیرها

فصل دوم: ادبیات و پیشینه پژوهش

۱۷	مبانی نظری
۱۷	انگیزه پیشرفت
۱۸	نیازها از دیدگاه مازلو
۲۰	الگوی اتکینسون در مورد انگیزه پیشرفت
۲۱	نظریه مک کللند در مورد انگیزه پیشرفت
۲۳	منشأ انگیزه پیشرفت
۳۲	ویژگیهای افراد دارای انگیزه پیشرفت
۳۲	زمینه اجتماعی انگیزه پیشرفت

۳۳	روشهای اندازه گیری انگیزه پیشرفت
۳۴	ویژگیهای شخصیتی
۳۴	تعریف شخصیت
۳۵	نظریه ویژگیهای شخصیت
۳۷	رویکردهای موجود در باب شخصیت
۳۸	ماهیت شخصیت
۳۹	شخصیت شناس
۳۹	معرفتهای سه گانه شخصیت شناس
۴۱	هسته و پوسته شخصیت
۴۳	روان شناسی رشد شخصیت
۴۳	نظریه های شخصیت
۵۰	اختلالات شخصیت
۵۱	نظریه ویژگی های شخصیت
۵۳	شخصیت سالم از دیدگاه مکاتب مختلف روانشناسی
۵۷	پنج عامل اصلی شخصیت
۶۱	استرس
۶۴	علائم استرس
۶۴	استرس به عنوان پاسخ درونی
۶۷	مقابله با استرس
۶۷	انواع روشها و شیوه های مقابله با استرس
۶۹	پیشینه تحقیق
۷۶	جمع بندی

فصل سوم : روش پژوهش

۷۷	روش پژوهش
----	-------	-----------

۷۷	جامعه پژوهش
۷۷	نمونه و روش نمونه گیری
۷۸	ابزار پژوهش
۸۴	روش اجرای پژوهش
۸۵	روش تجزیه و تحلیل داده ها
۸۵	ملاحظات اخلاقی

فصل چهارم یافته های پژوهش

۸۶	داده های توصیفی
۸۸	یافته های استنباطی

فصل پنجم خلاصه پژوهش

۹۲	خلاصه پژوهش
۹۲	بحث و نتیجه گیری
۹۹	محدودیت های پژوهش
۹۹	پیشنهاد های کاربردی
۱۰۱	پیشنهاد های پژوهشی
۱۰۲	منابع فارسی
۱۰۴	منابع لاتین
۱۰۶	چکیده انگلیسی

فهرست جداول

عنوان	شماره صفحه
جدول ۱-۳: ویژگیهای جمعیتی شناختی جامعه و نمونه	۷۷
جدول ۲-۳: ابعاد پرسشنامه ویژگیهای شخصیت ۵ عاملی نئو و شماره گویه ها	۷۸
جدول ۳-۳: بررسی پایایی پرسشنامه ویژگی های شخصیتی	۸۰
جدول ۴-۳: ابعاد ۲۱ سؤالی استرس DASS شماره گویه های.	۸۱
جدول ۵-۳: شدت هر یک از خرده مقیاس ها	۸۱
جدول ۶-۳: بررسی پایایی پرسشنامه استرس و ابعاد آن	۸۳
جدول ۷-۳: بررسی پایایی پرسشنامه انگیزه پیشرفت	۸۵
جدول ۱-۴: بررسی میانگین و انحراف استاندارد ویژگی های شخصیتی	۸۶
جدول ۲-۴: بررسی میانگین و انحراف استاندارد استرس و ابعاد آن	۸۷
جدول ۳-۴: بررسی میانگین و انحراف استاندارد انگیزه پیشرفت	۸۸
جدول ۴-۴: ضریب همبستگی بین ویژگی های شخصیتی و استرس با انگیزه پیشرفت	۸۸
جدول ۵-۴: ضریب همبستگی بین ویژگی های شخصیتی با انگیزه پیشرفت	۸۹
جدول ۶-۴: ضریب همبستگی بین ابعاد استرس با انگیزه پیشرفت	۸۹
جدول ۷-۴: جدول تحلیل واریانس و مشخصه های آماری رگرسیون بین ویژگی های شخصیتی با انگیزه پیشرفت به روش گام به گام	۹۰
جدول ۸-۴: جدول تحلیل واریانس و مشخصه های آماری رگرسیون بین ابعاد استرس با انگیزه پیشرفت به روش گام به گام	۹۱
جدول ۹-۴: جدول تحلیل واریانس و مشخصه های آماری رگرسیون بین ویژگی های شخصیتی و استرس با انگیزه پیشرفت به روش گام به گام	۹۱

فهرست نمودار ها

عنوان	شماره صفحه
نمودار ۴-۱: بررسی میانگین و انحراف استاندارد ویژگی های شخصیتی	۸۶
نمودار ۴-۲: بررسی میانگین و انحراف استاندارد استرس و ابعاد آن	۸۷

فهرست پیوستها

I	پیوست الف: پرسشنامه ویژگیهای شخصیت نئو (NEO-FFI)
II	پیوست ب: پرسشنامه ۲۱ سؤالی استرس DASS-21-questionnaire
III	پیوست ج: پرسشنامه انگیزه پیشرفت هرمانس ۱۹۷۰

چکیده:

هدف از این پژوهش تبیین « رابطه بین ویژگیهای شخصیتی و استرس با انگیزه پیشرفت دانشجویان آموزشکده فنی شهید رجایی شیراز » بوده است. روش پژوهش توصیفی، از نوع همبستگی، و جامعه پژوهش تمامی دانشجویان آموزشکده فنی و حرفه‌ای شهید رجایی شیراز که تعداد آنها ۱۰۲۷ نفر می‌باشند. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی طبقه‌ای و تعداد تعداد ۱۵۵ نفر دانشجو بر اساس جدول مورگان انتخاب شد. در این پژوهش از سه پرسشنامه ویژگیهای شخصیت ۵ عاملی نئو، پرسشنامه ۲۱ سؤالی استرس و پرسشنامه انگیزه پیشرفت هرمنس استفاده گردید. اعتبار و روایی پرسشنامه‌های مذکور احراز شد. با توجه به نوع تحقیق برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روشهای آماری توصیفی و آمار استنباطی استفاده شد. نتایج همبستگی پیرسون نشان داد متغیرهای روان رنجوری، وظیفه‌شناسی و استرس در با انگیزه پیشرفت معنادار شده‌اند. روان رنجوری و استرس با انگیزه پیشرفت رابطه معکوس و معنادار و وظیفه‌شناسی با انگیزه پیشرفت رابطه مستقیم و معنادار دارد. و از طرفی برون‌گرایی، توافق‌پذیری و اشتیاق به تجارب تازه با انگیزه پیشرفت رابطه معناداری ندارد. همچنین ویژگی‌های شخصیتی و استرس به طور معناداری قادر به پیش‌بینی انگیزه پیشرفت می‌باشند.

واژگان کلیدی: ویژگیهای شخصیتی^۱، استرس^۲، انگیزه پیشرفت^۳

¹ -Achievement Motivation

² -Stress

³ -Personality characteristics

مقدمه

امروزه در تمامی جوامع پیشرفته نگاه ویژه‌ای به آموزش‌های فنی و مهارت‌های حرفه‌ای وجود دارد، و کشورهای موفق در این زمینه، از لحاظ اشتغال، کارآفرینی و توسعه صنعتی بسیار پیشرفت کرده و در نهایت باعث استقلال و رفاه و توسعه اجتماعی دست یافته‌اند. لذا یکی از رسالت‌های دانشگاه‌های علوم انسانی و علوم تربیتی در این کشورها یافتن راهکارهای هدایت جوانان به این سمت است.

اولین گام در هر امری ایجاد انگیزه و کشش فکری به سمت آن موضوع می‌باشد. انگیزش به حالت‌های درونی ارگانیزم که موجب هدایت رفتار شخص به سوی نوعی هدف می‌شود، اشاره می‌کند. به طور کلی، انگیزش را می‌توان به عنوان نیروی محرک فعالیت‌های انسان و عامل جهت دهنده آن تعریف کرد. انگیزش را به موتور و فرمان اتومبیل تشبیه کرده‌اند و در این مقایسه نیرو و جهت، مفاهیم عمده انگیزش هستند. بنابراین انگیزش عامل فعال ساز رفتار انسان است (سیف، ۱۳۷۹).

انگیزه پیشرفت را به صورت یک میل یا علاقه کلی به موفقیت کلی یا موفقیت در زمینه‌ی فعالیت خاص تعریف کرده‌اند. (گیج^۱ و برلاینر^۲، ۱۹۹۲)

هنگام توصیف انگیزه پیشرفت ضروری است که به زمینه‌های اجتماعی آن توجه شود. هر فرد تلاش می‌کند، به نحوی به وظایف مورد نظر خویش عمل کند ولی از آنجا که این امر در یک محیط اجتماعی اتفاق می‌افتد، مفاهیمی از قبیل تشریک مساعی، رقابت، تشکیل گروه، اهداف گروه و پیشرفت گروهی نیز مطرح می‌شود. مقوله انگیزه پیشرفت، موضوعی است که تحت تاثیر فاکتورهای متعددی قرار دارد، ویژگی‌های شخصیتی و استرس از جمله این فاکتورهای فوق هستند، که در این پژوهش به آن پرداخته شده است.

شخصیت یکی از عوامل مؤثر در ایجاد تفاوت‌های فردی و مجموعه‌ای از صفات و ویژگی‌های شخصیتی است و بدون شک یکی از مباحث اصلی و بنیادی علم روانشناسی ویژگی‌های

¹ - Gage

² - Brlaynr

شخصیتی می‌باشد، از آنجایی که این ویژگی‌ها زیر بنای نظام رفتاری افراد را تشکیل می‌دهند، پرداختن به این مقوله می‌تواند جنبه‌هایی خاصی از عملکرد افراد را در زمینه‌های مختلف روشن سازد. از مصادیق بارز این موضوع، تاثیر ویژگی‌های شخصیتی افراد بر رضایت‌مندی زناشویی‌شان می‌باشد (کریمی، ۱۳۷۴).

همه آدمیان از حیث داشتن شخصیت (به معنی وسیع روانشناسی) با یکدیگر همانندند، یعنی هر کس شخصیتی دارد. ولی این شخصیت یا خویشتن در همه یکسان نیست، بلکه در هر کس به صورتی خاص می‌باشد که او را از دیگران متمایز می‌سازد. تفاوت‌هایی که افراد آدمی با یکدیگر دارند به حدی است که نمی‌توان از میان آنان حتی دو نفر را پیدا کرد از هر لحاظ شبیه به هم باشند. اولین اقداماتی که در زمینه شناخت ساختار شخصیت صورت می‌گیرد، بر محور اقداماتی می‌چرخد که در زمینه شناسایی و تشخیص خصوصیات همیشگی است و نشان‌دهنده رفتار او می‌باشد هنگامی که این خصوصیات در موارد متعدد ابراز گردد، آنها را خصوصیت یا ویژگی می‌نامند (رابینز^۱، ۲۰۰۲).

اصطلاح شخصیت مفهومی وسیع و گسترده دارد و نمی‌توان تعریف قاطعی از آن ارائه داد. هنگامی که در زندگی روزانه کوشش می‌کنیم، تا شخصی را واقعا بشناسیم بی‌درنگ با شمار زیادی از صفات و رفتارهای وی روبرو می‌شویم. در مطالعه شخصیت ناگزیر باید تعدادی از صفات را برگزینیم، چنین گزینشی به طور مسلم برای هر کس با دیگری متفاوت خواهد بود.

با وجود این اغلب متخصصان توصیف ویژگی‌های قابل مشاهده افراد، به خصوص رفتارهایی که بتوانند ما را به شناخت بیشتر فرد در موقعیت‌های گوناگون و پیش‌بینی واکنش‌های وی در شرایط خاصی کمک کنند مهمتر دانسته‌اند. (مشبکی، ۱۳۸۲).

از دیگر فاکتورهایی که تاثیر آن بر روی انگیزه پیشرفت مورد بررسی قرار می‌گیرد «استرس» است. واژه استرس از لغت لاتین "Stringer" به معنی "سختی" گرفته شده است. استرس به معنی فشار و نیرو است و هر محرکی که در انسان ایجاد تنش کند، تنش ایجاد شده در بدن و واکنش بدن را استرس می‌گوییم به عبارتی هر عاملی موجب تنش روح و جسم و از دست دادن تعادل فرد شود، استرس زا یا عامل استرس است. گروهی از صاحب‌نظران، استرس را بیماری

¹ - Robbins

قرن نامگذاری کرده اند. استرس، می تواند نیروها را تحلیل ببرد و فعالیت ها و تلاش ها را تحت تاثیر قرار دهد، حالت هیجانی و تفکر فیزیولوژیکی ما از سطح به هنجار و تعادل خود خارج شده، فعالیت شناختی، آسیب پذیر می گردد و مشکلات رفتاری به صورت احساس اضطراب و افسردگی فرا خوانده می شود (ریو^۱، ۱۹۹۲).

هنگام وارد شدن استرس بدن واکنشهایی از خود نشان می دهد تا تعادل از دست رفته را باز گرداند که این عمل استرس است. استرس یا فشار عصبی یا تنیدگی واکنشی است، که در فرد در اثر حضور عامل دیگری به وجود می آید و قوای فرد را برای روبرو شدن با آن بسیج می کند و اگر نیاز یا موجود زنده حالت آماده باش پیدا می کند. روان شناسانی استرس را انتظار انطباق، مقابله و سازگاری از سوی ارگانیزم تعریف کرده اند (راتوس^۲، ۲۰۰۷).

انسان برای آنکه به طرز بهنجاری به کار و کوشش بپردازد، باید کمی فشار روانی را احساس کند. هنگامی که مدت های دراز زندگانی فرد با سکوت و آرامش همراه می شود، احساس کسالت کرده و به دنبال امور هیجانی می رود. بررسی ها نشان می دهد که فقدان تحریک عادی برای مدتی، پس از یک دوره کوتاه می تواند هم بسیار ناراحت کننده باشد و هم اثرات ژرفی بر رفتار بگذارد. به نظر می رسد برای آنکه دستگاه عصبی درست کار کند، بایستی میزان معینی تحریک به آن وارد شود، اما در عین حال فشار روانی شدید یا طولانی مدت دارای اثرهای آسیب زای فیزیولوژیکی و روان شناختی است. (هارکنس^۳ ولوتر^۴، ۲۰۰۱).

استرس شدید و بلند مدت نظیر تغییرات زندگی توانایی سازگاری فرد را تحت تاثیر قرار می دهد، موجب افسردگی شود ضمن آسیب رساندن به بدن، لذت زندگی را از بین ببرد (کی تولت گلاسر^۵، ۲۰۰۲).

¹- Rio

²- Ratvs

³- Harkns

⁴-Luther

⁵-Glaser

والتر کانن، فیزیولوژیست آمریکایی در تعریف استرس، پدیده تعادل حیاتی را مطرح کرد و معتقد بود که انسان برای زنده ماندن باید تعادلی درونی بین تمام فعل و انفعالات فیزیولوژیکی خود داشته باشد. این تعادل یا ثبات با همکاری اعضای داخلی بدن و ترشحات گوناگون شیمیایی و فعل و انفعالات الکتروفیزیولوژیک حفظ می‌شود.

اگر این تعادل به دلیل وجود محرک‌های بیرونی برهم خورد، بدن بلافاصله در صدد بازگرداندن تعادل برمی‌آید. از این رو با توجه به اهمیت زیادی که مقوله انگیزه پیشرفت هم در زندگی شخصی جوانان و هم تاثیر آن در توسعه انسانی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و... دارد، در این پژوهش محقق به تبیین « رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و استرس با انگیزه پیشرفت دانشجویان آموزش‌شده فنی شهید رجایی شیراز » پرداخته است.

بیان مسأله

در سالهای اخیر محققان علم تعلیم و تربیت و برنامه‌ریزان علوم رفتاری به دنبال شناسایی عوامل مؤثر در ایجاد و تقویت «انگیزه پیشرفت» در بین مردم و به خصوص جوانان بوده‌اند، زیرا مورد فوق شاه‌کلید رسیدن به توسعه پایدار در تمامی زمینه‌های انسانی، فرهنگی، اقتصادی و... می‌باشد.

حال با توجه به نیاز کشور به کارگران ماهر و کارآفرین، لازم است عوامل تاثیرگذار بر روی انگیزه پیشرفت جوانان را بررسی، تا به توان فاکتورهای مثبت را تقویت و منفی را تضعیف نمود.

تعاریف مختلفی از انگیزه پیشرفت وجود دارد، البته انگیزش به حالت‌های درونی ارگانیزم که موجب هدایت رفتار او به سوی نوعی هدف می‌شود اشاره می‌کند. به طور کلی، انگیزش را می‌توان به عنوان نیروی محرک فعالیت انسان و عامل جهت دهنده آن تعریف کرد. انگیزش را به موتور و فرمان اتومبیل تشبیه کرده‌اند و در این مقایسه نیرو و جهت، مفاهیم عمده انگیزش هستند. بنابراین انگیزش عامل فعال ساز رفتار انسان است (سیف، ۱۳۷۹).

نیاز به پیشرفت عبارتست از: میل به انجام دادن خوب کارها در مقایسه با معیار برتری. این نیاز افراد را برای جستجو کردن موفقیت در رقابت با معیار برتری با انگیزه می‌کند (مک کلند^۱، اتکینسون^۲، کلارک^۳ و لوول^۴، ۱۹۵۳، به نقل از محمد زاده ۱۳۸۴).

بک^۵ (۱۹۸۳) مورادی نیاز به پیشرفت را به عنوان تمایل به غلبه بر موانع و مشکلات، کسب قدرت و سعی در انجام کارهای مشکل تعریف می‌کند (به نقل از زارع ۱۳۷۳).

رابینز (۱۹۹۳)، انگیزه پیشرفت را سایقی برای پیشی گرفتن بر دیگران، دستیابی به پیشرفت با توجه ملاک‌های مشخص و تلاش جهت کسب موفقیت می‌داند و معتقد است کسی که دارای انگیزه پیشرفت است، این تمایل را دارد که کارش را به خوبی انجام دهد و به صورت خود

¹ - Mac Klnd

² -Atkinson

³ Clark

⁴ -Lowell

⁵ -Beck

جوش به ارزیابی عملکرد خود به‌پیردازد. رفتارهای پیشرفت‌گرای افراد نشانه‌هایی از انگیزه پیشرفت آنان است. (به نقل از سیف، ۱۳۷۹)

کورمن^۱ (۱۹۷۷) انگیزه پیشرفت را عبارت از آرزو برای پیشی گرفتن در یک رفتار ویژه می‌داند که آن رفتار ویژه به صورت ملاک یا معیار در آمده باشد. (ترجمه شکر کن، ۱۳۷۰)

به دنبال پژوهش‌های اولیه مک‌کلنند مطالعات زیادی در ارتباط با ماهیت و اثرات انگیزه پیشرفت انجام گرفت. در برخی از این مطالعات ویژگی‌های شخصیتی افراد پیشرفت‌گرا مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که این دسته از افراد از راه‌های ویژه‌ای عمل می‌نمایند.

از مهم‌ترین عواملی که در ایجاد یا کاهش انگیزه پیشرفت جوانان مؤثر بوده و خودنمایی می‌کند، ویژگی‌های شخصیتی آنها و هیجان‌های اجتنابی مثل استرس، اضطراب، حالت تدافعی و ترس از شکست می‌باشد، در نتیجه برای ایجاد و تقویت انگیزه پیشرفت چاره‌ای جز کاهش، کنترل و هدایت عوامل فوق وجود ندارد. ابعاد و انواع ویژگی‌های خاص شخصیتی که از تأثیر گذارترین عوامل می‌باشد پنج عامل یا حیطه مزبور عبارتند از روان‌آزرده‌گرایی، برون‌گرایی، گشودگی، موافق بودن، و باوجدان بودن، می‌باشد. (دیگمن^۲، ۱۹۹۰)

استرس هم یکی دیگر از عوامل تأثیر گذار بوده که نیاز به توجه و مطالعه خاص دارد. ارائه تعریف واحدی از استرس آسان نیست، چراکه متخصصان و افراد صاحب نظر در این زمینه تعریف‌های متفاوتی ارائه کرده‌اند. اصطلاح استرس از علوم فیزیکی در قرن هفدهم بویژه از کارهای هوک در طرح ساختمانهایی از قبیل پلها به لحاظ مقاومت آنها در برابر فشار گرفته شده است. اگر چه لازاروس^۳ بیان می‌کند که لعنت استرس در قرن چهاردهم به معنای سختی و مشقت بکار برده می‌شده است (کیسیدی^۴، ۱۹۹۹).

لازاروس معتقد است استرس هنگامی ایجاد می‌شود که احتیاجات برفرد فشار وارد کرد. یا از منابع انطباقی او فراتر باشد استرس در زندگی بسیاری از افراد چه عادی و چه دچار اختلال به

¹ -Kvrmm

² -Dygmnn

³ -Lazarus

⁴ -Kysdy

درجاتی وجود دارد. استرس زمانی مفهوم پیدا می‌کند، که ذهنیت فرد مورد توجه قرار گیرد در واقع هیچ حادثه‌ای به خودی خود استرس محسوب نمی‌شود بسیاری از حوادث که برای برخی به درجاتی استرس هستند ممکن است برای برخی دیگر بی تفاوت یا مطلوب باشد. (کیسیدی، ۱۹۹۹)

بطور کلی هر وضعیتی که برای فرد یا آسایش وی تهدید کننده باشد از آن جهت که وی را مجبور به استفاده از تواناییهای مقابله با آن می‌کند استرس نامیده می‌شود استرس بخش بنجاری از زندگی است اما اگر مدت طولانی ادامه یابد و میزان آن شدت یابد می‌تواند سامتی فرد رابه خطر اندازد. هر چند مقدار کم آن سودمند است .

هانس سلیه^۱ استرس را پاسخی غیر اختصاصی می‌داند که بدن در برابر خواستهایی که با آن مواجه می‌شود، نشان می‌دهد یا به عبارتی کنش متقابل میان یک نیرو و مقاومت بدن در مقابل آن یعنی مجموعه: تهاجم + واکنش = استرس

استرس شغلی نیز یکی از پیامدهای استرس می‌باشد، که ناشی از عوامل روانی محیط کار است. استرس شغلی برخلاف سایر عوامل زیان آور محیط کار مختص شغل خاصی نیستند و در همه مشاغل به اشکال گوناگون و با درجات متفاوت وجود دارند. (کاسیدی، ۱۹۹۹؛ دیوی و همکاران، ۲۰۰۰؛ به نقل از ایوانکوویچ، ۱۹۹۰).

طبق تعریف انستیتو ملی ایمنی و سلامت شغلی آمریکا که در سال ۱۹۹۹ ارائه شده است، استرس شغلی وقتی رخ می‌دهد که بین نیازهای شغلی با توانایی‌ها، قابلیت‌ها و خواسته‌های فرد هماهنگی نباشد.

با توجه به اینکه دانشجویان دانشکده‌ها و آموزشکده‌های فنی از سالهای ابتدایی تحصیل از (مقطع متوسطه و هنرستان) با آموزشهای عملی و محیط‌های کارگاهی ارتباط مداوم دارند، دائماً با استرسهای پنهان و آشکار فراوانی دست و پنجه نرم می‌کنند و در عمل هم عوامل مختلف ایجاد استرس را در زندگی روزانه آنها تجربه می‌نمایند. پرخاشگری ناگهانی در پاسخ به یک سوال ساده، سردرد شدید در پایان یک روزکاری سخت، در بین دانشجویان فنی و حرفه‌ای کاملاً طبیعی و عادی است، البته میزان تحمل آنها به نسبت استرس به فاکتورهای

¹ - Hans Selye